

د قربانی مهم مسائل پہ 15 سوال و جوابی

د قربانی مهم مسائل

د سوال جواب پہ طریقہ

Ketabton.com

مؤلف:

الشیخ أبو یوسف نجیب اللہ سلیم

حفظہ اللہ ورعاه

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على أشرف الأنبياء والمرسلين، نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين، ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين أما بعد:

دایوه مختصره رساله ده چې مشتمله ده په بعضو مهمو مسائلو د قربانی او آداب د اخترباندي په طريقه د سوال جواب سره، الله تعالی نه امید لرم چې مسلمانان ترې مستفید شي اوزمونږ لپاره یوه صدقه جاريه شي.

«۱» سوال: قربانی کول سه حکم لري؟

جواب: پدیکې دوه قوله د علماؤ دي.

أول: د بعضو علماؤ په نیزباندي واجب ده.

دویم: د جمهورو (یعني د ډیرو) علماؤ په نیزباندي سنت مؤکده ده او واجب نه، او دا د امام مالک، امام شافعي او امام أحمد رحمهم الله قول هم دی. او دا قول راجح هم دی، خودا مقام د تفصیل ندي چې دلائل ئي ذکر کړو، لیکن دستیت مطلب به دا نوی چې مسلمان به پری اهتمام نه کوی، بلکې دغه یی شرعی حیثیت دی، ورنه اهتمام کول به پری د مسلمان شعار وی، کله چې توان لرونکی وی، ځکه فضیلت او ثواب یی ډیر زیات راغلی دی. وگوره للتفصیل المحلی لابن حزم (9/3) کتاب الأضاحي. والمغني لابن قدامه (425/8).

«۲» سوال: د قربانی دپاره څه شرطونه دي؟

جواب: اول: دا به د بهیمة الأنعام څخه وی یعنی (اوبن) (غوا، غوئی، میخه) (گډ، گډه) (بزه، پسه) او پدي باندي امام قرطبي په خپل تفسیر (72/15) کي د مسلمانانو اجماع نقل کړی ده فرمائی: **(وَالَّذِي يُضَحِّي بِهِ بِإِجْمَاعِ الْمُسْلِمِينَ الْأَزْوَاجُ الثَّمَانِيَّةُ: وَهِيَ الضَّأْنُ وَالْمَعَزُ وَالْإِبِلُ وَالْبَقَرُ).** همدغه خبره ابن القيم په زاد المعاد (۳/۳۱۲) او امام سرخسي په المبسوط (29/12) کي کړي.

دويم شرط: قرباني به غاښ او معتبر عمر ته رسيدلى وي:

اودهغي پيژندنه په غاښ او عمر سره كيږي.

د اوبن دپاره شرط دادى چې پنځه كلن به وي او شپږم كال كي به داخل شوى وي.

دغويين مال دپاره شرط دادى چې دوه كلن به وي او دريم كال كي به داخل شوي وي.

دبزين مال دپاره شرط دادى چې يوكلن به وي او په دويم كال كي به داخل شوي وي.

او دگلهين مال دپاره شرط (په راجح قول سره) شپږ مياشتى دي چې اومه كي به داخل شوي وي. وگوره للتفصيل المغنى لابن قدامه (۴۴۰/۹) والروض المربع للبهوتى (۱۳۷/۲).

دريم شرط: په خپل وخت باندي كول چې هغه داختر لمونځ نه بعد شروع كيږي ترڅلورمې ورځ د اختر پورې.

څلورم شرط: سلامتيا دهغه عيوبو (نقصاناتو) څخه چې شرعاً معتبروي.

او هغه په اجماع د امت سره څلور عيوب (نقصاناته) دي كوم چې په حديث د

البراء بن عازب رضی الله عنه كي ذكر شوى دي هغه فرمائي: (**قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ**

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: أَرْبَعٌ لَا تَجُوزُ فِي الضَّحَايَا: الْعَوْرَاءُ الْبَيْنُ عَوْرَهَا

وَالْمَرِيضَةُ الْبَيْنُ مَرَضُهَا، وَالْعَرَجَاءُ الْبَيْنُ ظَلْعُهَا، وَالْكَسِيرُ الَّتِي لَا تَنْقِي). رواه

الترمذي (203/2) وقال الشيخ الألباني إسناده صحيح. إرواء الغليل (360/4 ح 1148).

ژباړه: صحابي فرمائي: نبي عليه السلام په مونږ كي ودريده، او وي فرمايل:

څلور عيوب (نقصانات) دي چې په هغي سره قرباني نه صحيح كيږي.

① نقصاني سترگو والا چې نقصان ئي ښه ښكاره وي.

② هغه مريضه چې مرض يى ښه ښكاره وي.

③ هغه گوډه چې گوډ والى ئي ښه ښكاره وي.

④ ډيره خواره وچه چې غوښه پكي نوي.

فائده: علماؤ هغه عيوب (نقصانات) هم پدي څلورو باندي قياس كړى دي

كوم چې د دي څلورو عيوبو سره مساوي اوياترى زيات وي مثلاً:

ږنده وي يا لم، خپه وغيره يي كت وي. لکه امام نووي رحمه الله فرمايلي: (وَأَجْمَعُوا عَلَيَّ أَنَّ الْعُيُوبَ الْأَرْبَعَةَ الْمَذْكُورَةَ فِي حَدِيثِ الْبِرِّ لَا تُجْزِي التَّضَحِّيَةَ بِهَا، وَكَذَا مَا كَانَ فِي مَعْنَاهَا أَوْ أَقْبَحَ مِنْهَا كَالْعَمَى وَقَطَعَ الرَّجْلَ وَشَبَّهَهُ). شرح مسلم للنووي (102/13 ح 1966).

همدغه شان خبره ابن عبدالبر - رحمه الله - هم په التمهيد (168/20) کې کړې ده. **دويمه فائده:** حديث کې واضح دي چې لبر عيب اونقصان باک نه کوي ځکه حديث کې لفظ د (البين) راغلی دی يعنې چې عيب ښه ښکاره وي لبر گوډوالی چې روغ مال سره پری سم منزل کولي شي باک نه کوی همدغه شان دا نورڅلور عيوب (نقصانات).

«۳» سوال : هغه کوم عیوب (نقصانات) دي چې قربانی ته ضرر نه

رسوي؟

جواب: اول هر هغه عیب چې لږ وي هغه قربانی ته ضرر نه رسوي، هغه که حیوان په هرځای کې وي، اودلیل پدې خبره باندې هغه حدیث دالبراء بن عازب-رضي الله عنه-دی.

دویم: (مقطوعة الذیل) یعنی دکوم حیوان چې لکی کت وي هغه هم نقصان نه لري لکه: ابن قدامة رحمه الله فرمائي: (وَتُجْزَى الْبَتْرَاءُ ، وَهِيَ الَّتِي لَا ذَنْبَ لَهَا ، سِوَاءُ كَانَ خِلْقَةً أَوْ مَقْطُوعًا ، وَمِمَّنْ لَمْ يَرَبَّ بِأَسَا بِالْبَتْرَاءِ ابْنُ عُمَرَ وَسَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ وَالْحَسَنُ وَسَعِيدُ بْنُ جَبْرِ وَالنَّخَعِيُّ وَالْحَكَمُ). المغني (۱۳/۳۷۱).

ژباړه : په هغه حیوان باندې هم قربانئ جائزه ده چې لکی نلري که هغه پیدائشي نوی اویا کت کړي شوي وي اودغه جواز د ابن عمر-رضي الله عنه، او ابن المسيب، او الحسن، او سعيد بن جبیر، او النخعي او الحکم-رحمهم الله نه هم نقل دی.

بیا هغه دري وجې دجواز ذکر کړې دي فرمایي:

۱/ دلکی نشوالي غوښې ته هیڅ نقصان نه رسوي ځکه هغه نه خوړل کيږي.

۲/ مځل بالمقصود هم نده.

۳/ په شرع کې تری منعه هم نده راغلي اودا دریم دلیل یوازی هم په جواز باندې پوره دي. او ابن عثمان رحمه الله په الشرح الممتع (430/7) کې او نورو علماؤ هم دغسي خبره کړي ده.

دریم: (مکسورة القرن) یعنی هغه حیوان چې ښکر ئي مات وي هغه هم قربانی ته ضرر نه رسوي، ځکه ددغې نه شرع منعه نده کړي، اومځل بالمقصود هم ندې، ځکه نه خوړل کيږي، اونه غوښې ته نقصان رسوي.

ابن عبدالبر- رحمه الله- په الاستذکار (۲۱۸، ۲۱۹/5) کې فرمائي: (العلماء مجمعون على أن الجماء (وهي التي لم يُخلق لها قرن) جائز أن يضحى بها، فدلَّ

إجماعهم هذا على أنَّ النقص المكروه هو ما تتأدَّى به البهيمةُ وينقص من ثمنها ومن شحمها، وإذا جازت التضحية بالجماء فلأنَّ تجوز بالعضباء التي ذهب أكثر من نصف قرنهما من باب أولى).

خلاصه عبارت داده: دعلماؤ اجماع ده چې په بی بنکرو (یعنی کونډي) حیوان باندي قربانی جائز ده نوهرکله چې په کونډي مال باندي په اجماع دمسلمانانو سره جائزه وي، نومات بنکر والا باندي خو په طریقه اولی باندي جائز ده.

همدغه شان د جواز قول امام نووي-رحمه الله- په شرح المذهب (۳۷۳/۸) کې او غیره نورو بی شمیره علماؤکړی دی.

خلورم: (مشقوة الأذن): یعنی هغه حیوان چې غوړ ئي کټ، یا خیري، او یا سوری وي نو دجمهورو (یعنی دپیرو اوگنیو) علماء اسلام په نیزباندي قربانی پرې جائزه ده اودا دجمهور علماؤ مذهب مونږته راجح او بهتره بنکاری دیو خو دلائلو په بنیاد:

۱- دلیل: حدیث د براء بن عازب رضي الله عنه کې نبي صلی الله علیه وسلم تخصیص دخلور عیوب (نقصاناتو) کړي دی (أربع لا تجوز فی الضحایا...) که چیرته نقصان دغوړ مانع وایي نوخامخا به نبي صلی الله علیه وسلم ذکر کړی وائي.

او که څوک دلږ معرفت خاوند هم وی نو هلته په حدیث کې دخلورو نقصاناتو دتخصیص په مقصد او معنی باندي پوهیږی.

۲- دلیل: دغوړ نقصان دهغې څلورو عیوب سره نه مساوي دی او نه أقبح اوزیات دی دهغې نه چې پري قیاس کړی شي.

۳- دلیل: عبید بن فیروز د براء بن عازب رضي الله عنه نه (کوم چې راوي دحدیث دي) تپوس وکړ چې (إني أكره أن يكون النقص في القرن والأذن. فقال له: ماكرهت فدعه ولا تحرمه على أحد). ژباړه: عبید وویلی زه ښه نه گنم چې دمال په بنکراوغوړ کې نقصان وي؟ صحابي ورته جواب کي وویل: ته چې څه بد گنی هغه دی خپل کاردی خو په نوروخلکو ئي مه حرامه وه.

نو مونږ هم هغه ورونو ته وایو چې وایی پدی باندی قربانی نه کیږی ددغه جلیل القدر صحابي په نصیحت باندې عمل وکړی، اوزه وایم دغور نقصان لا خکې بلکې دخرمني ویختان دې ورله هم وشماري خولیکن نور مسلمانان دې په مصیبت او مشقت کې نه اچوی، او دالله تعالی هغه ښکلی او اسان دین دی بې دلیل دالله تعالی په بندگانو نه سختوي.

۴- دلیل: کوم روایت چې د علي رضی الله عنه دی پدی مسأله کې (أمرنا رسول الله صلی الله علیه وسلم أن نستشرف العین والأذن...). پدی کې حجة بن عدي راوي دي او هغه مُتکَلِّم فیه دی.

۵- دلیل: دغه روایت که صحیح هم شی لکه الشیخ الألبانی - رحمه الله - په إرواء الغلیل (۳۶۲/۴) کې او ابن الملقن په البدرا المنیر (۲۹۱/۹) کې صحیح کړی دی، اومونږ ترې معنی دعدم جواز واخلو نوییا خو ښکاره تعارض (تکراؤ) راځي دحدیث دالبراء بن عازب -رضی الله عنه- سره، ځکه حدیث دعلی رضی الله عنه نه خوبیا معلومیږی چې دستن دسوري په مقدار عیب هم وي قربانی پري جائزه نده، او حدیث دبراء بن عازب رضی الله عنه کې لفظ د (البین عورها) راغلی دی یعنې عیب (نقصان) هغه وخت معتبر دی چې کله ښه ښکاره او واضح وي، نو ددی حدیث نه خومعلومیږی چې لږ عیب باک نکوي، اوس که چیرته روایت دعلی رضی الله عنه په ظاهر واخلو نو روایت دبراء بن عازب رضی الله عنه، کوم چې دتول امت پری اتفاق او اجماع ده هغه به درنه بیا پاتی کیږی.

نو اوس به یا حدیث دبراء نه منی اوانکاربه تری کوی او یا به هغی معنی او تطبیق ته غاړه کږدي کومه چې جمهور علماء اسلام کړی ده چې دغه نقصانات اوعیوب قربانی ته ضرر نه رسوي.

۶- دلیل: دعلی رضی الله عنه په روایت کې خو هیڅ دلیل په عدم جواز باندی نشته بلکی هغی کی دا دي چې هغه مال اختیار کړی کوم چې په سترگو او غورونو کې عیب نلري داخویی ندي ویلی چې دکوم مال په غور کې نقصان وی هغه مه اخلی.

نوددینه استدلال په عدم جواز کولو باندې ډیر بعید دی. او زموږ مسأله هم دلته د جواز اودعدم جواز ده، نه د اولی او عدم اولی.

۷- دلیل: کومو محدثینو چې روایت د علي رضی الله عنه ذکر کړی دی هغوی ټولو په باب د مکروهاتو کې راوړي دی (یعنې اولی اوعدم اولی مسأله ده نه د جواز اودعدم جواز) لکه امام أبوداود په کتاب الأضاحي: باب ما یکره من الضحایا (۸۰۲)، او ابن ماجه په کتاب الأضاحي: باب ما یکره أن یضحی به (۳۱۴۴)، او امام ترمذی په کتاب الأضاحي: باب ما یکره من الاضاحي.

نوآیا دغه ټولو محدثینو کومو چې دغه حدیث نقل کړی دی، هغوی په معنی د دي حدیث باندی نه پوهیدل چې دعدم جواز په ځایي په مکروهاتو کې ذکر کړي دی؟!!

نه نه بلکه هغوی په دواړه احادیثو کې تطبیق کړی دی چې په دواړو باندې عمل وشي، نو حدیث د براء بن عازب رضی الله عنه په عدم جواز دلالت کوی او حدیث د علي رضی الله عنه په کراهیت یعنې اولی اوعدم اولی باندی دلالت کوی. **۸- دلیل:** دمحدثینو نه بعد دڅلورو مذهبونو فقهاؤ - رحمهم الله - هم دغه حدیث په باب د مکروهاتو (یعنې اولی اوغیر اولی) کې ذکر کړی دی چې موږ به دهغوی اقوال په ډیر اختصار سره ذکر کړو:

اول مذهب حنفي:

دأحنافوپه نیزباندی چې د حیوان غوړ د دریمی حصی نه کم هم نقصاني ؤو نو قربانی پري جائزه ده. وگوره: حواشي علی ملتقى الأبحر (۱۹/۲).

دویم مذهب مالکی:

ابن عبدالبر - رحمه الله - په الکافی فی فقه أهل المدینه (۴۲۱/۱) کې لیکي دي: (ولابأس بالشق اليسير فی الأذن وكذلك القطع اليسير...) یعنې باک نه کوی که غوړ لږ شلیدلی وی، او یا کت شوی وي.

دریم مذهب شافعی:

امام نووی الشافعی - رحمه الله - په المجموع شرح المذهب (۳۷۳/۸) کې دغور و غیره ذکر نه بعد اخیر کې فرمائی: (فان صحی بما ذکرناه أجزاء؛ لأن ما بها لا ینقص من لحمها). نوداهم وائی چې قربانی پری جائزه ده .

څلورم مذهب حنبلی:

ابن قدامة الحنبلی - رحمه الله - په المغنی (۶۲۶/۸) کې فرمائی: (... ويحصل الاجزاء بها، لا نعلم فيه خلافاً ولأن اشتراط السلامة من ذلك يشق إذ لا يكاد يوجد سالم من هذا كله). نودا گوره فرمای چې د دې په جواز کې مونږ ته د چاهیڅ خلاف معلوم ندی، یعنې داخو یوه اتفاقی مسأله ده اویا وایی چې دغور روغوالی شرط لگول خو مسلمانان په پوره مشقت او زحمت کې اچوي ځکه ددغسې عیبونونه خو اکثر مالونه خالی نوي.

۹- دلیل: همدغه شان ددی عصر لوی لوی علماؤ فتوی هم په جواز باندې ده لکه الشیخ السعدی - رحمه الله، او ابن باز - رحمه الله - په فتاوی نورعلی الدرب (۳۵۵/۱۷) کې، او ابن عثیمین - رحمه الله - هم په فتاوی نورعلی الدرب (۱۳/۲) کې ذکر کړي دي اویا فرمای: (ولافرق بین أن یکون القطع قليلاً أو كثيراً حتى لوقطع القرن كله أو الأذن كلها أو الذيل كله فانها تجزئ).

ژباړه: هیڅ فرق نشته که دمال بڼکر، یا غور اویا لکی ټوله کت وی اویا لږه، قربانی پری جائزه ده - اوپدی جمله کی دابن عثیمین رحمه الله رد ته اشاره هم ده په هغه فقهاؤ باندی چی مقدار دثلث، نصف و غیره ذکرکوی ځکه په دغه مقدار باندی دلیل نشته. نو که دمال لکی، بڼکر او غور لږ یا ټول کت وی قربانی پری جائزه ده .

نومحترمو: مونږ داسی نه وایو چی مسلمانان دی هغه مالونو پسی وگرځی چی لکی، غور او بڼکر یی کت وی بلکی مونږ وایو که څوک په منطقه (علاقه) کی بل مال پیدا نکړي اویا دا مال په صحت او غوښه کی ښه وی دهغه مال نه چی یوه یوه لیشت غورونه لری نویا پدغی مال باندی قربانی بلکل صحی ده، اوپدغه عیب سره ثواب کی هیڅ کمی نه راځی، ځکه دغه عیوب مُخل

بالمقصود ندى، اونه په حيوان كى مطلوب دى ځكه دحيوان غوږونه انسانان نه خوري، اونه تري په دين اسلام كى منعه راغلي ده.

«۴» سوال: خصي مال باندي قربانى كول سه حكم لري؟

جواب: بلکل جائزده، ابن ماجه (رقم 2548) كي دأبو هريرة-رضى الله عنه- څخه روايت دى چې نبي صلى الله عليه وسلم دوه گډان د قربانى لپاره واخستل او مَوْجُوءَيْنَ وَو يعنى خصين، ؤو.

«۵» سوال: آیا يوه قربانى دټولې کورنۍ څخه صحيح کيږي کنه؟

جواب: بلکل صحیح کيږي: عطاء بن يسار فرمائي: ما د أبو أيوب الأنصاري رضي الله عنه نه تپوس وکړ چې تاسوبه د نبي صلى الله عليه وسلم په زمانه كي قرباني څنگه کوله؟ هغي وفرمايل: **(كان الرجل في عهد النبي صلى الله عليه وسلم يضحى بالشاة عنه وعن أهل بيته فيأكلون ويطعمون)** صححه الشيخ الألباني في صحيح سنن ابن ماجه (۲۰۳/۲).

يعني يوسړى به اخترى په يومال باندى دخپل ځان اودخپل ټول کورنه کوو اوخپله به ئي تري هم خوراک کوو، او فقراؤ ته به يى هم پکى ورکوو.

«۶» سوال: دمړي نه قربانى كول څه حكم لري؟

جواب: دمړي څخه قربانى كول په دري ډوله ده.

۱- يوشخص دخپل ځان څخه قرباني وکړي، ورسره نيت دخپلي ټولي کورني وکړي (مړو ژوندو دواړوڅخه) نودا جائزه ده او ثواب ئي مړو ژوندو ته رسيري، دليل پدي خبره باندى د نبي صلى الله عليه وسلم عمل دى چې هغه به دخپل ځان او دخپل اهل بيت څخه قرباني کوله، او دهغه په اهل بيت كي

دهغه په ژوند مبارک کي ډير اقارب (خپلوان) وفات شوي ؤو، نو داهل بیت لفظ مرو اوژوندو دواړو ته شامل دی.

۲- صورت دا دی چي يو کس په ژوندون وصیت وکړي چي زما د وفات نه روستو ماپسي قرباني وکړی نو بيا دهغه نه مستقله قرباني کول واجب ده، پدي شرط چي د وصیت کونکی په مال کی به وی، او که دهغه نه خپل مال پاتی نوي، نو بياپه ورثوباندي واجب نده، دليل پدي خبره قول دالله تعالی دی ((**فمن بدلّه بعد ماسمعه فإنما اثمه علي الذين يبدّلونه إن الله سمیع علیم**)) سورة البقرة (۱۸۱).

۳- قسم: دمري نه مستقله قرباني کول دي پداسې حال کې چي مري په ژوند وصیت نوی کړی، نو پدي صورت کې دعلماء دوه قوله دي:

أول قول: په عدم جواز دی اودا په اثمه اربعه کې د امامشافعي - رحمه الله - نه نقل دی او امام مالک - رحمه الله - په جواز قائل دی لیکن مع الکراهة، او دليل د دوی دادی چي دغه کار دني صلی الله علیه وسلم اودصحابه کرامو - رضوان الله علیهم - څخه نه دی نقل، که چيرته جائز وائي نوهغوي به کړي وايي.

دویم قول: دجمهورو (دډيرو) علماء دی چي په هغې کې (مذهب حنفي، مذهب مالکي او مذهب حنبلي هم شامل دی) ددوی په نیز باندي جائزه او ثواب یی مری ته رسيږی.

شيخ الإسلام ابن تیمیه رحمه الله په مجموع الفتاوی (۳۰۶/۲۶) کي فرمائي: (**وتجاوز الأضحیة عن الميت كما تجوز الحج عنه والصدقة عنه**). ژباړه: دمري نه قرباني کول داسې جائزه ده لکه څنگه چي حج او صدقه کول دمري نه جائز دي.

همدغه شان پدي عصر کېابن باز - رحمه الله - په مجموع فتاوی و مقالات ابن باز (۱۸۹/۱۸) کې، او ابن عثيمين - رحمه الله - په مجموع فتاوي و رسائل (120/25) کې او د سعودي هیئة کبار علماء په فتاوی اللجنة الدائمة (۴۱۷/۱۱) کې د جواز فتوی ورکړي ده.

اودامقام د اختصار دی پدي وجه باندي د دوی دلائل ذکر کولی نه شو.

«۷» سوال: د قربانی کونکي دپاره څه کول پکار دي؟

جواب: کله چې د ذوالحجه میاشت داخله شي نو هغه ته پکار دي چې خپل نوکونه او ویختان (دسر، بریت، اود نور بدن) کټ نه کړي ځکه حدیث کې تری منعه راغلي ده:

((إِذَا رَأَيْتُمْ هِلَالَ ذِي الْحِجَّةِ وَأَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يَضْحِيَ ، فَلْيُمْسِكْ عَنْ شَعْرِهِ وَأَظْفَارِهِ)) رواه مسلم (197). **ژباړه:** نبي صلی الله علیه وسلم فرمائی کله چې تاسو میاشت د ذوالحجې ولیده اوکوم یوتن په تاسو کې د قربانی نیت کړی وي نو هغه دي خپل ویختان اونوکان نه کټ کوي.

«۸» سوال: څو ورځو پوري قرباني کولی شی؟

جواب: راجح قول پدې کې دا دی چې د اختر ترڅلورمې ورځې پورې کولی شي یعنی یوسړی کولی شي چې خپله قرباني داختر په دویمه، دریمه اوڅلورمه ورځ کې ذبحه کړي. دغه قول دعلي بن أبي طالب، جبیر بن معطم او ابن عباس رضي الله عنهم دی او ابن القيم رحمه الله په زاد المعاد (۳۱۹/۲) کې فرمائی: (وهو مذهب إمام أهل البصرة الحسن وإمام أهل مكة عطاء بن أبي رباح وإمام أهل الشام الأوزاعي وإمام فقهاء أهل الحديث الشافعي واختاره ابن المنذر).

«۹» سوال: که څوک د قربانی وس نه لري نودهني دپاره قرض**کولی شی کنه؟**

جواب: که طاقت د قرض ختمولولري نوکولی شي یعنی جواز لري، اوکه بیا وس نه لري نو جائزنده چې قرض وکړي. وگوره د زیات تفصیل دپاره: مجموع الفتاوی لابن تیمیه (۳۰۵/۲۶).

«۱۰» سوال: آیه د قربانی مال په بل مال باندی بدلولی شی کنه؟

جواب: بدلولی شی چې کله د قربانی مال نه غوره وي، دغه قول دجواز په تابعینو کې دعطاء، او مجاهد، او عکرمه نه اوپه ائمو کې د امام أبوحنیفه، امام مالک، امام أحمد، او امام محمد-رحمهم الله- څخه نقل دی. وگوره: المغني لابن قدامة (۴۳۷/۸).

«۱۱» سوال: په وخت د ذبحه کې سهوا د بسم الله دهیریدلو څه

حکم دی؟

جواب: که چیرته سهواً د مسلمان نه بسم الله پاتي شي نو په راجح قول د اهل علمو کې دهغه مذبوحه حلاله ده، اودغه قول دامام شافعي، اوابن عبدالبر، اوابن قدامة، اوامام قرطبي اود الشيخ محمد بن عبدالوهاب رحمهم الله اوداسې نورو ائمو نه نقل دی.

قال الإمام الشافعي- رحمه الله- في كتابه الأم (۲۲۷/۲): (لونسي- التسمية في الذبيحة أكل لأن المسلم يذبح على اسم الله عزوجل وإن نسي).

قال ابن عبدالبر- رحمه الله- في كتابه الاستذكار (۲۴۹/۵ ح ۱۰۰۷): (إن التسمية على الذبيحة سنة مسنونة لا فريضة ولو كانت فرضاً ماسقطت بالنسيان لأن النسيان لا يسقط ماوجب عمله من الفرائض).

قال ابن قدامة- رحمه الله- في المغني (۳۸۹/۸): (ولنا قول ابن عباس: من نسي- التسمية فلا بأس... الخ).

قال القرطبي- رحمه الله- في تفسيره (۵۰/۷): (وأما الناسي فلا خطاب توجه إليه إذ يستحيل خطابه فالشرط ليس بواجب عليه). اوداسې نورو علماؤهم ليکلی دي چونکه دامقام د تفصیل ندې، لیکن مونږ ته ددی قول درجحان سره هم احتیاط پدې کې ښکاري چې ونه خوړل شی؛ ځکه ایت په نهی کې عام دی، والله أعلم.

«۱۲» سوال: د ذوالحجې مياشتې اوله لسيزه څه فضيلت لري؟

جواب: ددغې لسو ورځو ډير فضائل دي او په قران كريم كې هم ورته اشاره شوي ده او په حديث كې راغلي ((مَا مِنْ أَيَّامِ الْعَمَلِ الصَّالِحِ فِيهِنَّ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ هَذِهِ الْأَيَّامِ الْعَشْرِ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟! فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، إِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَلَمْ يَرْجِعْ مِنْ ذَلِكَ بِشَيْءٍ)).

ژباړه: داسې ورځې نشته چې نيك عمل پكې الله عزوجل ته ډير خوښ وي د ذوالحجې د لسو ورځونه، صحابه كرامو وفرمائيل يا رسول الله صلى الله عليه وسلم د جهاد نه هم زيات خوښ دى الله تعالى ته؟ هغه وفرمائيل: آو، مگرهغه كس چې خپل جان اومال سره وځي او هيڅ څيز واپس نه كې يعنې شهيد شي! . محترمو: مؤمن دى پدې اجر ثواب كې سوځ وكړى.

«۱۳» سوال: هر كله چې د ذوالحجې اوله لسيزه دومره زيات ثواب

لري نو كوم اعمال پكې ډېر بهتره دي چې مسلمان يې وكړي؟

جواب: هر نيك عمل كول لكه: نفلونه، تلاوتونه كول، كونهو يتيمانانوسره خيگړي كول.

دويم عمل: روژه نيول يو روايت امام احمد، او ابو داود او نسائي نقل كړي چې نبي صلى الله عليه وسلم به نهه ورځې د دي مياشتې او دعاشوراء ورځ اودري ورځې په هره مياشت كې (۱۳-۱۴-۱۵) كې نيولى .

دريم عمل: تكبيرات (الله اكبر)، تهليلات (لا اله الا الله) او تحميدات (الحمد لله) ويل حديث كې راغلي: ((فَأَكْثَرُوا فِيهِنَّ مِنَ التَّهْلِيلِ وَالتَّكْبِيرِ وَالتَّحْمِيدِ))، او امام بخاري- رحمه الله- نقل كړي چې ابن عمر، او ابو هريرة رضي الله عنهما به بازارته وتل په جهر به ئي تكبيرات ويل اودهغوى دوجې نه به نوروخلكوبه هم په جهرتكبيرونه ويل.

خلورم عمل: دعرفې ورځ روژه نيول، حديث د مسلم كې راغلي ددوه كالو گناهونه پرې معاف كيږي (دتير شوي كال اود راتلونكې كال) نودا لوى فضيلت دى.!

داختر دورځ آداب

«۱۴» سوال: اختر ورځ په څه طريقه ولمانځل شي؟

جواب: دغه په اسلام كې يو عظيمه ورځ ده بايد شرعي آدابو سره دخپل رب شكرپكې وشي، نوددغې ورځ يو څومختصر آداب په لاندې ډول دي:

۱- تكبيرات ويل او هغه د عرفې ورځ نه شروع كيږي تر څلورمې ورځ دمازيگر پوري.

۲- داختر لمونځ نه مخكې غسل كول، عطرلگول، خائسته نوى او ياپاكې جامې اغوستل بغير داسراف نه، او هرچه زنانه دي هغه به عيدگاه ته ځي بغير د تبرج ډول سينگار او عطرونونه.

۳- دخپلې قربانۍ نه اول خوراك كول او دغه د نبي صلى الله عليه وسلم عمل ؤو چې اول خوراك به ئي دخپلې قربانۍ څخه كولو. وگوره: زادالمعاد لابن القيم (۴۴۱/۱).

۴- عيدگاه ته پيدل تلل كه دچا عذر نوي.

۵- لاره بدلول د مستحباتو څخه دي يعنې كورته واپس په بله لار راتلل.

«۱۵» سوال: داختر مباركي يوبل ته ورکول څه حکم لري؟

جواب: يوبل ته مباركي ورکول يو مباح او جائز كار دى او پدې كې هيڅ محظور شرعي نشته، دپته بدعت ويل پدې دليل سره چې دا ثبوت نه لري، نودا ډيره كمزوري بي بنياده خبره ده ديوڅو وجونه:

1- دا هغه وخت بدعت گرځي چې کله ورته سنت يامستحب وويل شي ځکه بيا سنت اود استحباب دثبوت دپاره دليل شرعي پکار وي، اوحال دادي چې دا يو دعاداتو څخه دی. اوزمونږ دا خبره مبني ده په يوعظيم أصل داصولو ددين باندې .

هغه دا چې: (الأصل في جميع العادات القولية والفعالية الإباحة والجواز، فلا يحرم منها ولا يكره إلا مانهـى عنه الشارع أو تضمن مفسدة شرعية).

اوددې اصل او قاعدي دپاره قران کریم او په احاديثو کې ډير دلائل او مثالونه شته خودا مقام دهغي د ذکر ندي او خاصکر علماء دعلم اصولو په مستقلو کتابونو کې ذکر کړي دي.

ژباړه: اصل په ټولو عاداتو قوليه اوفعليه (يعني په وينگانو اوکارونو) کې اباحت اوجواز دی هيڅ يوڅيز ته حرام او مکروه نه ويل کيږي مگرهغه وخت چې شرعي دهغي عمل نه منعه کړي وي اويا هغه عمل متضمن وي مفسده شرعيه لره.

نودلته هم شرع ددی مبارکی ورکولونه منعه نده کړي اونه پکې کومه مفسده او نقصان شته بلکه مصالح پکې شته مثلاً: مسلمانان يوبل ته دعاگانې وکړي، او يوبل ته زړونه نرميدل، همدغه شان دبعضو يوبل سره خبرې نوي، نو دا يو ښکلې فرصت وي دخبرو کولو، او دا سې نور ډير مصالح.

سؤال: که څوک اعتراض وکړي چې عدم ثبوت دليل دی په عدم جواز باندې؟

او دا دبعضو خلکو غټ اوعمده دليل دی پدې مسئله کې!.

اول جواب: دغه دشرع يوه عظيمه قاعده ده خو په باب دعاداتو کې ده نه په باب دعاداتو کې ځکه اصل په عباداتو کې توقف دی نوځکه ثبوت ته ضرورت لري اوهرچې عادات دي نواصل په هغي کې اباحت او جواز دی نو ځکه ثبوت ته حاجت نلری اوبيا هر قوم خپل عادات لري، اوهغه که په اخترونو کې وی اوکه په نورو خوشاليانو کې وی او که په لباسونو کې وی، اودا د الله تعالی يو دلوی فضلونو څخه دی په خپلو بندگانو باندې چې هر قوم ته يی

خپل عادات رواجات مباح اوجائز کړي دي، کچيرته الله تعالى دا کارونه مباح اوجائز کړي نه وايی اومونږ يې صرف په هغه عاداتو باندې مکلف کړي وايي کوم چې د نبي صلی الله عليه وسلم په زمانه کې وو مثلاً دهغی وخت جامی او بوتان او خپلی وغیره چې بل قسم به نه گرځوي نومسلمانان په څومره په مشقت کې وايي. **الغرض مطلب دادی چې دغه قاعده صحيح ده خو په باب دعباداتو کې ځکه هر عبادت دليل شرعي غواړي اوهرچې دامسأله ده نو دا دباب دعاداتو څخه ده، لکه څنگه چې مونږ نور ډېر عادات په خوراک څښاک اولباس اوناسته پاسته کې اویا په خوشحالیانو وغیره تعاملاتو کې لرو خو څوک هغې ته بدعت ویلی نشي.**

دویم جواب: دصحابه کرامو- رضوان الله عليهم- نه هم بعضې الفاظ نقل دی مثلاً: ((**تقبل الله مناومنکم**)) نو ډېره دتعجب خبره خو داده چې ددی الفاظو ویل په عربي کې جائز گڼي اوکه چا په پښتو ژبه کې وویل بیا بدعت گرځي!، نو دا کوم منطق اودليل دی!، ددي الفاظو معنی تقریباً یوه ده کوم چې پښتو کې ویل کيږي (لمونځ روژي اونیک اعمال دې قبول شه).

دریم: شیخ الاسلام ابن تیمیة رحمه الله نه هم داختر دمبارکي تپوس شوي دی او هغه هم دجواز فتوی ورکړې ده وگوره الفتاوی الکبری (۲/۲۲۸): (**هَلْ التَّهْنِئَةُ فِي الْعِيدِ وَمَا يَجْرِي عَلَى أَلْسِنَةِ النَّاسِ: "عِيدُكَ مُبَارَكٌ" وَمَا أَشْبَهَهُ، هَلْ لَهُ أَصْلٌ فِي الشَّرِيعَةِ، أَمْ لَا؟**)

بیا هغه تفصیل دجواب کړی دی چې دا جائزه ده اویا فرمای چې دغه دجواز فتوی ددین دلوی لوی امامانو نه نقل ده لکه امام أحمد رحمه الله وغیره نه.

څلورم: همدغه شان ددي عصر لوی علماؤهم دجواز فتوی ورکړې ده لکه الشيخ العلامة السعدي- رحمه الله، او ابن باز- رحمه الله- په مجموع فتاوي ابن باز (۲۵/۱۳) کې اوابن عثيمين- رحمه الله- نه په مجموع فتاوی ابن عثيمين (۲۰۸/۱۶-۲۱۰) کې تپوس کړي شوی دی چې: (**ما حکم التهنة بالعيد؟ وهل لها صيغة معينة؟ فأجاب: التهنة بالعيد جائزة، وليس لها تهنة مخصوصة، بل ما اعتاده الناس فهو جائز ما لم يكن إثماً. وقال أيضاً: التهنة بالعيد قد وقعت من بعض الصحابة**)

رضي الله عنهم، وعلى فرض أنها لم تقع فإنها الآن من الأمور العادية التي اعتادها الناس، يهنيء بعضهم بعضاً ببلوغ العيد واستكمال الصوم والقيام).

وسئل أيضاً: (ما حكم المصافحة، والمعانقة والتهنئة بعد صلاة العيد؟ فأجاب: هذه الأشياء لا بأس بها؛ لأن الناس لا يتخذونها على سبيل التعبد والتقرب إلى الله عز وجل، وإنما يتخذونها على سبيل العادة، والإكرام والاحترام، ومادامت عادة لم يرد الشرع بالنهي عنها فإن الأصل فيها الإباحة).

خلاصه دعبارت: ابن عثيمين - رحمه الله - نه درې تپوسه كړې شوى دي:

أول: داختر دمباركې حكم؟ **دويم:** آیا دمباركې دپاره كوم خاص الفاظ دي چې سپرى به صرف هغه وايي او كه نشته؟ **درېم:** ستري مشي او غاړه وركول څه حكم لري؟

هغه په جواب كې ويلي دي چې داختر مباركې او يوبل ته ستري مشي - او غاړه وركول يومباح او جائز عمل دى (دليل) ځكه دا دعاداتو څخه دى، نه دعباداتو نه او اصل دمسلمانانو په عاداتو كې اباحت او جواز دى، همدغه شان ددې لپاره دخاصو الفاظو تعين هم نشته بلكې دهرقوم خپل عادات او الفاظ وى.

همدغه شان دمعانقه (يوبل ته غاړه وركولو) په باره كې **الشيخ الألباني - رحمه الله -** په سلسله صحيحه (٣٠٠/١ - ٣٠٢ حديث رقم ١٦٠) كې فرمائي: **(وَأَمَّا الْإِتِّمَارُ ... والمعانقة؛ فما دام أنه لم يثبت النهي عنه في الحديث كما تقدم؛ فالواجب حينئذٍ البقاء على الأصل، وهو الإباحة، وبخاصة أنه ببعض الأحاديث والآثار، فقال أنس رضي الله عنه: كان أصحاب النبي صلى الله عليه وسلم إذا تلاقوا تصافحوا، فإذا قدموا من سفرٍ تعانقوا).**

رواه الطبراني في الأوسط، ورجاله رجال الصحيح، كما قال المنذري (٢٧٠/٣)، والهيثمي (٣٦/٨).
ژباړه: په ستري مشي كې يوبل ته غاړه وركول په شرع كې ددينه نه منعه نده ثابت او هركله چې منعه تري نوي شوي نوييا لازم داده چې دامسأله په خپل اصل باندى باقى پاتي شى چې هغه اباحت او جواز دى.

محترمو: دايو څو مسائل ؤو په باب دقربانۍ او آداب د اخترکې، الله تعالى نه غواړم چې خالص دخپلې رضا لپاره يې وگرځوي او په خپل دربارکې قبول يې کړي، او دټولو مسلمانانو نه دى مالى او قولې او فعلې اعمال قبول کړي، اینه وليّ ذلك والقادرعليه، وصلى الله على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين.

❖ **نوټ:** که کوم مسلمان غواړي چې ددغې خیر په نشر ولوکې خپل ځان برېښمن کړي، او دلا زیاتو مسلمانانو دخیر او د رهنمایۍ سبب وگرځي، نو کولې شی چې دخپل وس مطابق دا چاپ کړي او مسلمانانو ته يې توزیع کړي (یعنی زمونږ دطرف نه کوم مانع نشته، لیکن پدې شرط چې پدې لیکلوکې به کوم زیادت او نقصان نه کوي).

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**